

10.6.2024

Utkast till temaområden och prioritering för strategisk forskning 2025

Rådet för strategisk forskning (RSF) vid Finlands Akademi föreslår till statsrådet två teman för de sexåriga strategiska forskningsprogram som inleds 2025. RSF har dessutom berett en övergripande prioritering för båda programmen.

Temaförslag

Ekonomi och välfärd i en tid av strategisk konkurrens
Kompetens, arbetskraftsutbud och migration i framtidens Finland

Prioritering: artificiell intelligens

Tema 1: Ekonomi och välfärd i en tid av strategisk konkurrens

I vår tid av strategisk konkurrens framhävs vikten av ekonomisk och social stabilitet, motståndskraftiga metoder, immateriellt kapital och samhällets förmåga att locka till sig investeringar. Detta tema fokuserar på hur och med vilka medel ekonomin kan utvecklas gynnsamt och hur den bygger grunden för välstånd under föränderliga omständigheter. Den finska ekonomin lider av strukturella problem, i fråga om såväl produktivitet och brist på investeringar som forskning och utveckling. Lösningar måste hittas för att förbättra konkurrenskraften, hejda den stigande skuldsättningen och öka produktiviteten för att på så vis stödja samhällets kapacitet, motståndskraft och välstånd. Förutsättningarna för produktivitetstillväxt bygger på konkurrensfördelar i form av teknologi och hög kompetens. Den ökande betydelsen av immateriellt kapital och den hårdare globala konkurrensen om naturresurser förändrar både arbetet och värdeskapandet. Den cirkulära ekonomin och naturkapitalet kommer att spela en nyckelroll för den framtida konkurrenskraften. AI-baserade lösningar skapar på ett grundläggande sätt både nya möjligheter och risker. Hur kan man stärka konkurrenskraften, locka till sig investeringar och bygga upp en hållbar och värdeskapande ekonomi? Hur kan man utveckla ekonomin på lång sikt och trygga välfärdstjänsterna för kommande generationer?

Forskningen inom detta tema kommer att analysera produktivetsfrågor, utveckla sätt att stärka produktiviteten och söka lösningar för att reformera ekonomin och upprätthålla välståndet. Väsentligt inom forskningen är att identifiera hållbarhets- och välfärdsaspekterna i ekonomin och urskilja de snabba förändringarna i den internationella verksamhetsmiljön. Centrala frågor är de som rör investeringar, innovation, lagstiftning, beskattning och skuldsättning samt effektiv användning av materiellt och immateriellt kapital och sambanden dem emellan. Förutom BNP kan man analysera den övergripande hållbarheten, dvs. välfärd, ekonomisk lönsamhet och miljöns tillstånd. Vad förutsätter en hållbar ekonomisk reform från dessa utgångspunkter, och vad hindrar reformen? Hur lockar man till sig investeringar för att upprätthålla en tillräcklig och stabil skattebas? Vilka modeller för ekonomisk styrning, regleringsverktyg och incitament fungerar i en verksamhetsmiljö som präglas av ömsesidigt beroende? Forskningen inom temat kan till exempel handla om dynamiken i ekonomi, produktivitet och välfärd samt strukturella och institutionella frågor. Inom alla dessa områden spelar AI-baserade lösningar en viktig roll. Internationella jämförelser kan ge viktiga perspektiv på många av de aktuella frågorna inom detta tema. En tvärvetenskaplig och interaktiv infallsvinkel och samarbete med olika intressenter är avgörande när man på ett systemiskt sätt tar itu med frågor som rör ekonomi och produktivitet.

Tema 2: **Kompetens, arbetskraftsutbud och migration i framtidens Finland**

Detta tema behandlar olika sätt och förutsättningar för att säkerställa en tillräcklig tillgång på arbetskraft och kompetens i framtiden. En gynnsam utveckling av det finländska samhället förutsätter mångsidig och anpassningsbar kompetens samt tillräckligt med arbetskraft. Många sektorer har brist på arbetskraft och kompetens, som förväntas förvärras av förändringar i befolkningens åldersstruktur. Ökad sysselsättningsgrad, utbildning och studie- och arbetskraftsinvandring spelar en avgörande roll när det gäller att ta itu med dessa utmaningar. I länder med stor migration har det uppstått frågor om samhällets hållbarhet, demokrati och säkerhet. Utbildnings-, arbetsmarknads- och invandringspolitik är avgörande för att säkerställa utvecklingen inom alla viktiga samhällsområden. Reformer behövs såväl på arbetsmarknaden som i utbildningssystemet och näringslivet. Tillämpningen av AI erbjuder lösningar, men väcker också nya frågor och kräver nya färdigheter. Samtidigt hårdnar den internationella konkurrensen om kvalificerad arbetskraft. Hur kan man stärka Finlands förmåga att locka till sig och behålla begåvad personal? Hur ska man lösa matchningsproblemet mellan lediga arbetsplatser och arbetskraften?

Inom detta tema kommer man att utnyttja flervetenskaplig forskning för att bygga en bred kunskapsbas och expertis för att ta itu med frågor som rör kompetens, arbetskraftsutbud och migration. Forskningen kan till exempel handla om att förutse kompetensbehov, bygga upp ny kompetens, balansera utbud och efterfrågan eller upprätthålla arbetets attraktivitet. Centrala frågor är dels de utmaningar som människor från andra länder möter och förutsättningarna för deras integration i arbetslivet och samhället i Finland, dels lösningar för att säkerställa att demokratin, rättsstatsprincipen och den sociala tryggheten fungerar. Arbetstagarnas allmänna välbefinnande och språkliga och kulturella frågor samt lösningar på därmed sammanhängande utmaningar är viktiga för samhällets övergripande hållbarhet. Det är också viktigt att undersöka hur AI, digitalisering och teknologi kan skapa nya möjligheter för arbete och expertis och hur de kan bidra till att ta itu med integrationsfrågor. Internationella jämförelser kan ge perspektiv på en analys av detta tema. Forskning på detta område bör stärka förmågan att förutse kompetens- och arbetskraftsbehovet inom olika sektorer. En tvärvetenskaplig, interaktiv och systemisk infallsvinkel och samarbete med olika intressenter är avgörande för forskningen inom temat.

Övergripande prioritering: artificiell intelligens

Artificiell intelligens är ett fokusområde som genomsyrar 2025 års program för strategisk forskning. AI kommer att spela en viktig roll i utformningen av framtidens samhälle, den integreras i våra aktiviteter och kan radikalt förändra vårt sätt att arbeta. Framstegen inom datateknik och AI-baserade lösningar kommer att förändra både processer och samhällsstrukturer. I optimala fall förbättrar AI inte bara beslutsfattandet och produktiviteten, utan även välbefinnandet. Samtidigt finns det risker och komplexa rättvisefrågor förknippade med användningen av algoritmiska beslutssystem. Forskningen i de strategiska forskningsprogrammen för 2025 ska behandla AI-relaterade frågor ur det valda forskningsämnets perspektiv.